

POLITICA JUNIMISTA

DISCURS

rostit în ședința Adunării Deputaților de
la 29 Noembrie 1901, în discuțiunea gene-
rală a răspunsului la mesagiū

DE

ALECSANDRU G. DJUVARA

fost Ministru al justiției

BUCURESCI

TIP. MIULESCU STR. ACADEMIEI No. 12

1901

POLITICA JUNIMISTA

DISCURS

rostit în ședința Adunărei Deputaților de
la 29 Noembre 1901 în discuțiunea gene-
rală a răspunsului la mesagiū

DE

ALECSANDRU G. DJUVARA

fost Miaistru al justiției

BUCUREȘCI

TIP. MIULESCU STR. ACADEMIEI No. 12

1901

Domnilor Deputați

Sint în discursul onor. d-lui Carp trei părți: o parte obiectivă privitoare la tema pe care a dezvoltat'o cu atita talent colegul nostru d-l Stere, că nu trebuesc introduse în țara noastră capitaluri streine, de cît cu prudență și în anume măsură; o a doua parte, politică, privitoare la relațiunile dintre partidul conservator și gruparea junimistă; și, o a treia parte, care, drept vorbind, nu stă coprinsă în discursul pronunțat de d-sa în această cameră, această a treia parte fiind pri-

vitoare la situațiunea politică a grupărei junimiste, față de partidul național-liberal.

Am puține cuvinte de răspuns în ceea-ce privește partea a doua a discursului d-lui Carp. Situațiunea grupărei d-sale față de partidul conservator, pe noi nu ne poate preocupa, de cît întru atît, întru cît din orientarea politică a acestor două formațiuni, ar decurge o turburare a ordinii morale în elementele cari alcătuiesc viața constituțională a acestei țări.

În ce privește l-a parte a discursului d-sale, în care d-l Carp a lăsat să se înțeleagă, că d-l Stere se împotrivește cu desăvîrșire la aducerea capitalurilor streine în țara românească, sau eu n'am înțeles bine sensul cuvintelor rostite, sau onorabilul d-l Carp a atribuit d-lui Stere cugetări cari nu erau ale d-sale.

Cred că este în simțimîntul acestei camere și în simțimîntul partidului liberal, că țara românească

nu trebuie să slujească de pămînt de cucerire capitalurilor streine și că ele nu trebuiesc să fie admise la noi de cît întru atît întru cît vor sluji interesele noastre economice și nu vor primejdui nici isvoarele de bogăție nici aspirațiunile naționale ale acestei țări. (*Aplauze*)

Dar, ne-a zis onorabilul d-l Carp, capitalurile streine pot să fie introduse în țara românească în două feluri: sau să fie introduse de stat pentru trebuințele marilor noastre administrațiuni și servicii publice, în care caz ele sînt aplicate într'o mai mare dezvoltare a forțelor economice ale țării prin inițiativa statului; sau pot să fie introduse de particulari, pentru întreprinderi ce sînt pe riscul și răspunderea lor.

În prima formă aceea a introducerii capitalurilor de către stat, cred, că sîntem de acord cu toții: era împrumuturilor este de ocam dată închisă.

Negreșit, d-lor, că ar fi fost mai bine dacă nu intram în cheltuelile

exagerate pe cari le-am făcut cu toții și dacă ne rezervam posibilitatea unui credit tot d'a una deschis în străinătate, pentru momentele grele, cari tot d'a una se ivesc în viața statelor și cari ne-ar putea surprinde și pe noi. Sînt unii dintre noi, cari de mult încă s'au ridicat în potrive cheltuelilor prea mari ce se făceau și cari au prevăzut dificultățile ce aceste cheltueli puteau atrage după ele ; în vremea aceea, oare cum îndepărtată de noi, d-nul Carp susținea o altă teorie. D-sa spunea că țara românească nu a ajuns încă la desăvîrșita ei înzestrare, că este nevoie să ne organizăm în stat modern, că cheltuelile nu trebuie să ne sperie, căci țara este bogată și impozitele sînt mici, că limita de elasticitate nu a fost atinsă și că în tot casul aceea-ce trebuie să căutăm este să impunem noi taxe, sau cel puțin să remaniem impozitele actuale ca să înzestram țara cu tot ceea-ce-i este încă necesar.

Noi, sîntem mulțumiți că timpul a și convins și a și învins pe d-nul Carp; l'a convins pe d-nul Carp, fiind-că și d-sa, găsește acum că situațiunea financiară a țării se află îngreunată de cheltuelile exagerate de altă dată; și timpul a și învins pe d-nul Carp, pentru-că s'a găsit la cîrma statului și a putut să constate neputința d sale de a mai contracta împrumuturi în condițiuni acceptabile și nu mai găsise alte soluțiuni, pentru însănătoșirea situațiunei financiare, de cît lichidarea repede și aproape totală a rezervelor de bogăție ale acestei țări.

Ne-a zis, onorabilul d-nu Carp, că activitatea financiară a partidului național liberal și a conducătorului acestui partid, oprindu-se numai la echilibrarea bugetului, opera întreprinsă de liberali este neînsemnată și neîndestulătoare și mai adaugă d. Carp, că se impune pentru noi sarcina de a găsi un sistem de noi dări către stat, sau cel puțin o refacere a sistemului actual de impozite. Este

o idee conservatoare, cea de a face, ne spune d-nu Carp, să înceteze starea actuală de lucruri în care clasele de jos plătesc prea mult și clasele de sus prea puțin. Să-mi fie permis să protestez din două puncte de privire, împotriva formulei pe care d. Carp a rostit'o. Nu este concepțiune conservatoare ca să nu fie clasele de jos mai apăsate de cît clasele de sus prin imposit; aceasta este o formulă liberal-democratică și partidul liberal național întotd'auna a căutat să o aplice (aplause).

Dar mai protestez împotriva formulei d-lui Carp și dintr'un alt punct de privire. Solicitudinea d-sale pentru clasele de jos este numai o afirmare de principiu și o idee abstractă; nu este esact, că d-sa ar fi căutat vre-o dată să aducă acest principiu la îndeplinire, din potrivă. Cunoașteți chipul cum d. Carp și-a aplicat ideile în materie de imposit și cum a dovedit solicitudinea d-sale pentru clasele de jos; a tre-

buit să se păteze cu sînge pămîntul țării, pentru ca să se aplice impozitele asupra țuiceî, pe care d-sa le pusese în sarcina și în potriva țărănilor. (aplause).

D-lor, cu aceste puține cuvinte, am terminat a răspunde d-luî Carp cu privire la partea financiară pe care d-sa a desvoltat'o, cu mare lux de frase, dar nu și cu o mare bogăție de idei. D-sa s'a mulțumit să ne spună, că nefiind de acord cu noi asupra oportunității așezării de noi impozite și asupra concepțiunei acestor dări, aceasta îi este destul ca să se diferențieze de partidul liberal și să nu voteze răspunsul pe care Adunarea deputaților îl face la discursul Tronuluî.

O asemenea pozițiune, față de partidul liberal, în cestiunea financiară, a luat d-nul Carp, și în discuțiunea la Mesagiu a scurtei și rodnicei sesiuni extra-ordinare cu care a început această legislatură ; dar de atunci s'a întîmplat un fapt de o deosebită însemnătate : d-l Carp care

pînă de-unăzi nu era de cît un revoltat în partidul conservator, a arătat pretențiunea de a reprezenta cu autoritate, însu-și acest partid conservator, și tăgăduiește acelora în a căror formațiune și organizare politică se găsea pînă erī, dreptul de a se mai numi partid conservator. D. Carp a devenit—cel puțin așa ne afirmă dsa—șeful partidului conservator. Este interesant să știm dacă s'a făcut și cum s'a făcut această transformare: este interesant să știm și platforma politică și formula pe care d-nul Carp a luat'o pentru ca să ajungă la acest rezultat neașteptat.

Discursul d-lui Carp de asta-zī, în neexplicabilul său laconism, nu ne dă răspunsul la această întrebare; și ne am fi găsit într'o desăvîrșită nedumerire, dacă d-l Carp de la sesiunea extra ordinară a Camerei pînă la sesiunea de acum, ar fi păstrat tăcerea.

Știți d-lor, că de obicei partidele politice în restimpul de la o sesiune la cea-l'altă,—șefii partidelor politi-

ce mai ales — nu agită opinia publică în afară de parlament. Cînd cineva are putința ca șef de partid, să se exprime în parlamentul țării nu mai merge să cutreere întrunirile publice, ca să-și exprime ideile și să își desfășure programul. Un asemenea lucru nu se întîmplă de cît în epocele turburate, cînd opoziția nu mai vrea să dea răgas de trai guvernului ; acest lucru nu se întîmplă însă în timpuri normale ; mai ales atunci cînd un guvern este abia venit la cîrma statului, chemat tocmai ca să facă ceea ce neputința adversarilor, — neputință mărturisită însuși de acești adversari, — i a împiedicat de a face. Totuși, d-lor, acesta este fenomenul ce s'a produs: în restimpul de la sesiunea extraordinară și pînă acum, d l Carp în fruntea grupărei junimiste, a pornit de la un capăt la cel-l'alt al țării, ca să vestească tutulor că un eveniment politic de cea mai mare însemnătate se petrece și că o eră nouă începe pentru țară. Intr'un dis-

curs al d-sale, acela prin care d-nul Carp și a desfășurat programul său cel nou ; discurs ținut sub presidenția d-lui Th. Roșeti în casa d-lui Olănescu, fost președinte al adunării conservatoare, d-l Carp a spus într'o formă incisivă și precisă sarcina nouă pe care și-o ia.

Iată cum se rostește d-nul Carp: «Ați auzit care este sarcina pe care am luat'o asupra noastră, o sarcină de o greutate excepțională. Ne găsim în față cu un adversar, pe care luăm asupra noastră sarcina de a'l combate, *pe care promitem că'l vom învinge*, și aceasta în momente în care avem și obligațiunea de a reconstitui, în propriul partid, cea ce a dărimat alții».

D-lor deputați, o asemenea sarcină este într'adevăr covârșitoare ; să declari război amîndoror partidelor istorice ale acestei țări, să învingi pe unul și să pocăești pe cel-lalt—este, nu mai încapе îndoială, o operă de gigant. D. Carp însă nu se sperie de puțin; care să fie se-

crêtul neîntrecutului său curagiu ?

Pentru că să îți iei și s'o duci la bun sfârșit o asemenea sarcină, trebuie să te presinți țării cu o formulă largă, înțeleasă de toți, cu un nou și mare ideal. D-lor, această nouă formulă a d-lui Carp, este moralizarea elementelor politice și a partidelor istorice ale acestei țări. Voește d-nu Carp să însănătoșească moravurile noastre publice, să facă ca mai presus de toate să domnească nu obiceiul de căpătuiială, al partizanilor, - ci meritul și talentul și munca pentru țară !

Anunțînd țării că partidul liberal nu va fi destoinic să îndrepteze situațiunea financiară atît de sdruncinată și înconjurată de primejdii ; iată cum d-sa desemnează opiniunei publice idealul urmărit de partidul național-liberal, în întrunirea faimoasă de la d-nu Olănescu :

« Ne întrebăm: Dacă partidul liberal n'are să îndrepteze situațiunea financiară, cu ce are să se presinte el țării acesteia ca să dobîndească

încrederea ei ? Care este idea pusă de dinșii înainte ? Care este reforma ce o anunță ei acestei țări ? Care este idealul lor care-î încălzește și care 'i face să ineargă în lupte ? Nu văd de cît un ideal : idealul poftelor satisfăcute».

Și reluînd după d-nu Carp această formulă, noul d-sale partisan, sub-șeful actual al grupărei junimiste adaugă și d-sa în întrunirea de la Dacia : «căpătuiala partizaniilor, aceasta este tocmai linia de despărțire dintre liberali și dintre noi ; ea nu poate fi aclimatată în partidul conservator».

Și, toți locotenenții grupărei junimiste, reluînd formula d-lui Carp cutreeră țara pentru ca să anunțe tuturor marea veste !

D-lor, cînd un om politic de însemnătatea, de vîrsta și experiența d-lui Carp, spune țarei întregi prin întruniri publice că cea ce dorește este moralisarea obiceiurilor acestei țări ; cînd d sa se adresează partidului politic care deține acum pute-

rea statului, partidului național-liberal, și-i zice, că cea ce'l încălzește este căpătuiala partizanilor, că nu are altă dogmă politică de cît această formulă de corupțiune ; și cînd acelaș d-nu Carp în parlamentul țării este cu totul altul ; cînd d-sa aci, în mijlocul nostru, recunoaște șefia necontestată a d lui Sturdza și mărturisește că această necontestare a șefiei a obținut-o prin munca sa stăruitoare și patriotică;—să'mi fie permis să constat și doza de îndrăzneală și doza de pusilanimitate a noului șef conservator și să zic că, cruciada sa pentru a moralisa partidele istorice, a început printr'un act de o netăgăduită imoralitate politică.

D lor, d. Carp nu este nou în luptele noastre politice, cu toate acestea d. Carp se presintă astăzi cu o formulă nouă. D. Carp a făcut parte integrantă mult timp, pînă ieri, din partidul și guvernul conservator; cum se face că d-sa vine să ne vestească o eră nouă ? O eră nouă

în viața partidelor noastre politice, a mai fost anunțată de d. Carp și altă dată; ce a devenit era nouă de atunci ?

O eră nouă ne a anunțat d. Carp la 1884, atunci când întorcându-se din streinătate, după ce lipsise mai mult timp din luptele noastre politice ne spunea: că vechea stîngă și vechea dreaptă a încetat de a avea ființă.

Este interesant chipul în care d-l Carp reintra atunci în viața politică și extra-ordinară era seninătatea cu care d-l Carp anunța atunci țării misiunea sa de novator. D-sa ne zicea, tot ceea ce partidul liberal a făcut pînă astăzi : revizuirea constituțiunei, luptele pentru cîștigarea libertăților publice, independența țării, închid un timp trecut ; o altă operă se impune, opera reorganisirii statului român. Intre trecutul partidelor politice și între ceea ce are să se întîmple de aci înainte va fi o soluțiune de continuitate. Această operă mare eă sunt destinat să o realizez.

Și pentru ca să accentueze și mai bine că vechea stîngă și vechea dreaptă nu mai aveau ființă, d-nul Carp ne lasă să înțelegem că d-sa nu era nici liberal nici conservator, ci un reformator care caută un partid. La o întrunire intimă a majorităților, știți d-lor, că d-l Aurelian v'a spus deună-zi cu drept cuvînt, că mult timp d-lui Carp îi era indiferent dacă va deveni șeful partidului conservator sau liberal.

Iată ce ne zicea d l Carp la 1884:
«In ochii mei cele zise pînă acum sunt idei conservatoare ; de și vă mărturisesc că nu știu ce etichetă ași lua ; toate etichetele aū fost luate de cel d'intîi venit ; unul și-a zis conservator, altut național-liberal...și cînd mă întreb : ei bine, *sub ce firmă să mă presint*, găsesc că toate denumirile aū fost deja ocupate de individualități mai mult sau mai puțin grupate în jurul unuia sau altuia, al oamenilor noștri politici. *Chiar publicul se află în aceeașă nedomirire și în disperare de*

causă ne-a numit chiar *junimiști*».

Iată d-lor, omul politic care pretinde că deține tradițiunea conservatoare, acesta era drapelul, fără culoare, pe care îl desfășura la 1884!

Să urmărim d lor, în mersul istoric, activitatea grupărei junimiste, luînd cîte-va situațiuni mai culminante în evenimentele vieții noastre publice de la 1884 încoace. La 1888 cade partidul liberal-național de la putere, în urma unei încordări de lupte necunoscute încă, și în fața unor adversari ca, Kogălniceanu, Dumitru Brătianu, Vernescu, Cărgiu, Alexandru Lahovary, vorbesc numai de cei morți pentru ca să pot spune, că dacă unul din aceștia ar mai trăi astă-zî, ar fi netăgăduit o glorie a vieții noastre politice. Toți aceștia întruniți la olaltă duc o luptă de mai mulți ani și de abia pot să doboare pe gigantul care sta în capul partidului liberal, și aceasta după 12 ani de guvernămînt.

În sfîrșit, partidul liberal se re-

trage, și atunci se încredințează prezidarea alegerilor d-lui Teodor Rosetti. În cugetarea înțeleaptă a M. S. Regelui sta atunci această idee: să așeze între partidele istorice, pentru moment, o grupare care să prezideze alegerile și să împiedice ca pasiunile politice atunci deslănțuite, să nu se desfășoare cu prea multă putere. Se vede d-lor, că gruparea, junimistă nu a înțeles idea generatoare a venirei sale la putere; căci,— luânduși în serios, un rol ce nu-i fusese dat,—a încercat să formeze, la cîrmă fiind, un partid care nu exista, și atunci a deschis largi de tot porțile căpătuelei partisanilor, în speranța că din ruperea celor lalte partide va putea trage folosul organizării ce de atîta timp așteptau. Și, a fost atunci adevărata eră de aur a pricopsirei partisanilor, pînă ce văzînd că totuși nu se poate însgheba o formațiune serioasă, gruparea junimistă s'a contopit din nou în partidul conservator, intrînd în cădrele lui, devenind elementele lui,

uitînd cu totul era nouă făgăduită țarei, uitînd că vechea stîngă și vechea dreaptă nu mai aveau ființă ! Iată d-lor moralizatorii de astă-zî, iată cine vorbește de însănătoșirea partidelor noastre politice istorice !

Să venim acum la ultima retragere de la putere a partidului liberal. Să recunoaște că această retragere de la putere a partidului liberal a fost făcută după o coborîre pe stradă a partidului conservator ; — dar o coborîre pe stradă care nu seamănă cu aceea din strada Clementei, căci în strada Clementei era o manifestațiune pacinică la mormîntul unui mort ilustru, pe cînd aceea din strada Enei era manifestațiunea unui partid care se rescula în contra ordinei publice pe o temă pe care sunt sigur că d. Carp nu ar îndrăсни să o susție în Cameră, de și în întînirile publice ale grupărei junimiste a susținut'o (Aplause).

Și, atunci mă întreb : erați în strada Enei d. lor junimiști ? Și dacă

da, mai susțineți astă-zî părerile d-voastră de erî? Cum se potrivesc faptele cu vorbele, vorbele de erî cu vorbele de astă-zî și faptele de atunci cu faptele de acum? — Iată imoralitatea politică!

Atunci partidul liberal și șeful partidului liberal erau acușați de trădare de neam; filosoful grupărei junimiste, d. Maiorescu, își abandona meditațiunile și mergea să presideze întrunirile publice și d. Th. Rosetti de asemenea. La acele întruniri publice s'a zis că partidul liberal sub conducerea d lui Dimitrie Sturdza și-a trădat neamul, iar unul din fruntașii grupărei, d. Marghiloman, în semn de protestare în contra acestei trădări de neam, citea în Camera deputaților faimoasa declarațiune de obstrucțiune, semnată de d. Carp și de gruparea d-sale—cei mai anarhic act politic comis vre-o dată în țara noastră!

Și mă întreb, din două lucruri una: saŭ gruparea junimistă aprobă cea ce a făcut atunci saŭ consideră

lucrarea de atunci ca o operă politică imorală, dar în această din urmă ipoteză, mă întreb: pentru ce măi totalisează la activul său politic acțiunea de atunci și de ce se duce în întrunirile publice și atacă din nou partidul național liberal pe cestiunea națională ?

Orî care ar fi răspunsul orî cît de meșteșugit sau îndrăsneț ar fi, o asemenea acțiune politică este o acțiune demoralisatoare. Iată d lor reformatorii ! (Aplause).

Partidul conservator, prin mijloacele de care vorbeî, vine la guvern și la guvern întîmpină împreună cu țara una din cele măi sfișietoare crize economice cari aî trecut vre-o dată peste capul nostru.

Guvernul conservator încearcă să străbată criza economică și financiară, dar alcătuește un buget al statului cu 7 milioane escedent la prevederi și bugetul se soldează cu peste trei zeci milioane deficit.

O voce: 27 milioane !

D. Djuvara: Mă iertați 27 mili-

oane deficit și cu 7 milioane prevedere de excedent fac mai bine de trei zeci milioane; cu alte cuvinte partidul conservator alcătuește un buget în care cu mai bine de 30 milioane se îșela, asupra compunerii sale; consecințele se pot lesne deduce și se cunosc. Guvernul conservator în acele momente de criză a țării nu se mai simți în stare să dețină frânele guvernului. Atunci vine d-l Carp, și zice partidului conservator: nu ați isbutit, dar eu am formula, eu sunt în stare să conduc mai departe destinele partidului și să străbat în mod victorios această criză. Și atunci, d-lor, s'a întâmplat cea ce s'a întâmplat în parabola antică; întilnindu-se orbul cu paralyticul, a zis paralyticul orbului: tu ești vînjos, ai putere, poți să mergi, dar nu vezi unde să te duci; eu sunt paralytic dar am și istețiunea minții și vederea, știu unde să mă duc; să facem împreună o tovărășie, să 'mă împrumuți puterea ta de mișcare și eu îți voi împrumuta

luminile mele și astfel împreună ne vom complecta viața și vom străbate orî ce criză... (Ilaritate, Aplauze).

D-lor aveți vre-o îndoială că lucrurile s'au petrecut ast-fel? Negreșit, că nu. De altminteri, substanța parabolii ne-o spune onor. d-l. Marghiloman în întrunirea de la Iași: «Cea ce s'a făcut, cînd s'a făcut fuziunea din care a eșit guvernul din Iulie, a fost un pact: unii să dea guvernul, cei l'alți să dea majoritatea». (Ilaritate).

D-lor, aceasta tovărășie în care orbul da mijloacele sale de mișcare și în care paralticul da luminile sale, n'a fost de lungă durată. Orbul a luat pe paraltic în spinare și a început să meargă.

Dar în scurtă vreme s'aũ petrecut două fenomene: mai întiũ, paralticul s'a urcat în capul orbului... (Ilaritate, aplause)... în al doilea rînd, orbul a simșit repede că terenul îi fuge cu desăvîrșire de sub picioare și a zis paralticului: dar eũ de și sunt orb, cred că văd mai

bine de cît tine și ast-fel orbul s'a scuturat și a aruncat pe paralytic la pămînt, (Ilaritate, applause).

Din fericire, se pusese în mișcare trenul partidului liberal și trecînd pe lîngă paralytic, onoratul nostru șef d. Sturdza, a dat poruncă să urce și pe paralytic în trenul guvernului, (Ilaritate)... și ast-fel a venit paralyticul aci, în această adunare,—pentru ca să avem plăcerea să discutăm politică cu d-sa.

Domnilor, aceasta este partea veselă a aventurii. În toate lucrurile omenești sunt părți vesele și părți triste, *sunt lacrimae rerum*, a zis poetul.—Și în aventura aceasta conservatoare sunt părți triste. O primă parte tristă, este că, partidul conservator în ambele lui, formațiuni și în toate elementele lui, găsindu-se la cîrma statului și avînd să străbată o criză, cea mai acută și cea mai periculoasă care a trecut peste această țară ; partidul conservator, zic, n'a găsit destul patriotism pentru ca să facă să tacă patimile personale,

ambiiunile și poftele nesatisfăcute și de cît să'și unească puterile într'un singur gînd pentru apărarea intereselor țării, a părăsit puterea în mărturisirea unei neputințe desăvîrșită și a unor sfișieri pătimăse. Și, mai este o parte tristă în aventura conservatoare; aceasta, a doua parte, sta scrisă în mărturisirea pe care a făcut-o gruparea junimistă, prin organul d-lui Marghiloman, că în concepțiunea politică a grupărei se poate ca într'un stat unii să dea guvernul și alții să dea majoritatea; că se pôte, ca majoritățile parlamentare eșite din corpul electoral să servească de tocmeală grupărilor politice și că ele s'ar putea precupeții. Concepțiune despre a cărei moralitate politică nimeni nu poate vorbi mai pe larg de cît gruparea junimistă, cunoscută prin disprețul ce a profesat în tot-d'a-una pentru opiniunea publică și pentru corpul electoral (Aplause).

Simțiți, d-lor deputați, cu toții care este situațiunea grupărei junimiste;

din zece în zece ani, această grupare se agită din nou, ridică din nou o formulă de reformă morală,— în timp de opozițiune; îndată însă ce se apropie partidul conservator de putere, reforma morală este abandonată, este uitată; afinitățile se arată din nou, falsele repudieri încetează și sînt îmbrățișate iarăși cadrele vechei formațiuni conservatoare. Ast-fel că, aceste adevărate *întreprinderi de moralizare* nu sînt în realitate de cît paravanul dinapoia căruia se ascund poftele și ambițiunile partizanilor; la fie-care zece ani urmează o nouă și totală lichidare a întreprinderii, pentru ca să renască din nou! Si, mă întreb dacă printr'o asemenea metodă și în asemenea condițiuni onorabilul d-nu Carp, voește să moralizeze partidele istorice ale acestei țări? (*Applause.*)

Abandonăm d-lui Carp sarcina și rolul să moralizeze partidul conservator, dacă este în stare să o facă; cu chipul acesta va realiza o

operă utilă pentru țară. Cu cea ce cunoaștem însă, despre puterea morală a grupărei d sale, să ne fie permis să ne îndoim despre o asemenea posibilitate.

Negreșit, d-lor, se poate face critice fundate și puternice cu privire la organizarea partidelor noastre politice; cum se poate critica tot cea ce puterile omenești realizează, căci nu e nimic pe care omul să 'l execute fără ca să nu cuprindă slăbiciunile și lipsurile ce sunt inerente naturei omenești. Tot în chipul acesta și pentru aceleași cause se pot critica armatele; se poate zice că într'o armată domnește o prea mare disciplină, că într'altă armată nu există destulă disciplină.

Negreșit, d-lor, se poate critica opiniunea publică a unei țări, i se pot constata nedreptățile, rătăcirile chiar. Negreșit, se poate critica corpul electoral, i se pot arăta lipsurile de energie, de statornicie sau de lumină; i se pot constata la ocasiune docilitățile sau pornirile de

sălbăticie în luptă. Și tot în chipul acesta, se pot arăta și slăbiciunile armatelor sau pornirile lor sălbatice în luptă.

Este însă un lucru care scapă prestigiul și gloria armatelor, după cum scapă și prestigiul și gloria partidelor politice; este că, armatele ca și partidele au un steag; au o patrie și un ideal. (Aplause).

Alături de armatele în luptă, ca și alături de partidele politice, se văd adesea formațiuni, grupări de oameni; ele se alcătuiesc pe terenul luptelor politice ca și pe câmpul de bătae: ele așteaptă încăerarea și lupta dintre armatele protivnice, pentru ca să arunce în cumpăna unde s'a arătat triumful, aprobarea și sprijinul lor.

Aceste formațiuni pe câmpul de bătae ca și pe terenul luptelor politice sunt lipsite de prestigiu. Ele pot de multe ori să facă fapte de arme strălucite în drumul lor însă nimeni nu se descoperă, căci în fruntea lor nu este purtat nici un steag; ele pot

adeseori să tragă folose din lupte dar să fie acoperite de glorie, nu. (*Aplause*).

Să fie dar mulțumit d. Carș dacă va face operă de însănătoșire în propria sa grupare. De atunci încolo, va putea să zică, că este un șef de partid, pînă atunci nu va fi de cît un simplu șef, la spatele căruia va putea să se grupeze o numeroasă clientelă, dar un partid politic, nu! (*Aplause*).

